

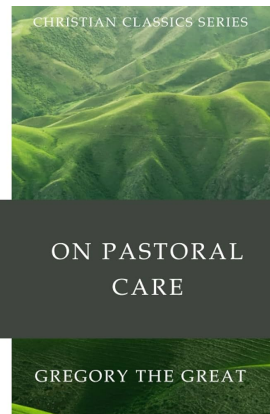
RECENSIONER

Gregorius den store, *On Pastoral Care*, översatt av James Barmby (Christian Classics Series; Independently published, 2021), ISBN: 979-8713874643

Som tonåring var jag mycket engagerad i kyrkan. Ungdomsarbetet, gudstjänster och annan aktivitet under kvällarna tog upp mycket av min tid. Jag fick desutom – möjligen av brist på folk i min ålderskategori – möjligheten att verka som ledare på flera olika områden. Detta gav mig mycket erfarenhet, samtidigt saknades något; en viss förståelse vad ledarskap innebär. Många i min närhet nämnde vikten av personlig tid med Gud, men som tonåring var detta både abstrakt och oklart för mig. Jag behövde någon som kunde vägleda, någon som skulle kunna förmana mig på ett bra sätt.

Gregorius den store (född cirka 540, död 604) var påve i den katolska kyrkan under slutet av 500-talet. Han hade en stor betoning på klosterlivet och dess utveckling och skrev bland annat den första biografien om Benedict av Nursia, det västerländska munkväsendets grundläggare. I synnerhet betonade Gregorius klosterlivets fromhet, något som är tydligt i boken som är föremål för denna recension: *On Pastoral Care*.

I *On Pastoral Care* utforskar Gregorius hur en kristen ledare ska agera och förmana dem man leder. Texten är uppdelad i fyra avsnitt. I det första hanterar Gregorius frågan om vem som ska vara ledare i kyrkan. Sedan, i avsnitt två, diskuterar hur ledarens personliga liv bör ut. I avsnitt tre är

fokus på hur ledare ska undervisa och förmana de olika typer av människor som leds, och slutligen, i avsnitt fyra, skriver han om hur ledaren ska lämna uppdraget efter fullgjord tjänst. Jag kommer nedan att kort sammanfatta innehållet i dessa delar.

Vem kan då bli en kristen ledare (avsnitt 1)? För Gregorius handlar det varken om karismatiskt predikande eller organisatorisk förmåga. I centrum står i stället studiet av teologi och Bibeln, samt förmågan att leva efter läran. En ledare ska därmed, enligt Gregorius, vara både skicklig och kunnig samtidigt som ledaren måste uppvisa en andlig mognad genom att leva sitt liv så att det representerar Kristus väl. Gregorius lägger alltså stor vikt vid ett rätt och gott liv som förutsättning för att kunna utföra tjänsten som ledare. Han menar att det mest destruktiva för kyrkan är om dess ledare, i sin ledarposition, agerar perverst, att ledaren "faller" (4). Varför ska man då bli en ledare? Enligt Gregorius bör en person med andlig mognad samt kunskap och förmåga att förmedla ordet *alltid* anta utmaningen att vara ledare. Han menar till och med att det är ett uttryck för falsk ödmjukhet när en person med sådana ledaregenskaper håller sig för sig själv (8). Det må visserligen vara lättare att bevara sin andliga mognad och kunskap i enskildhet, där man inte utsätter sig för ledarpositionens frestelser, men Gregorius argumenterar för att människan inte blir förvandlad av evangeliet för att enbart behålla det för sig själv – hon är kallad att ge vidare vad hon har fått.

Vad säger Gregorius om det personliga livet (avsnitt 2)? Här är det tydligt att han skriver utifrån ett munkperspektiv. För Gregorius är det just detta inre liv som står i centrum för hans resonemang om frågan om vem som ska leda, och frågan blir då hur ledaren ska kunna bevara sitt inre liv i ljuset av de utmaningar som följer av att vara i en maktposition. Här finns, enligt Gregorius, stora risker och frestelser. Ledaren måste därför vara noga med sina intentioner; att de är sunda och inte utgår från längtan efter makt och social status eller att önskan att behaga människor (36). Gregorius menar att när man befinner sig i en maktposition kan man lätt, i för hög utsträckning, komma att sätta tro till sin förmåga, till vad man kan åstadkomma i egen kraft, och på så sätt låta högmod slå rot i

hjärtat. Ödmjukhet – en av de centrala dygderna i den monastiska etiken – blir därför något ovärderligt i att hantera utmaningar som ledare. Om man inte bevarar sin ödmjukhet i relation till sitt uppdrag öppnas dörren till frestelser av olika slag, menar Gregorius.

I avsnitt tre, som utgör en central del av hans resonemang, fokuseras tillrättavisningar – förmaningar – av olika slags människor i olika situationer. Det kan till exempel handla om hur man ska förmana rika eller fattiga, män eller kvinnor, tysta eller pratsamma (46–48). Ytterst är fokus på ledarens ansvar att ge själavård till sina får. Gregorius utgår från observationen att människor är väldigt olika, samt befinner sig i olika situationer, och att detta innebär att förmaningar behöver formas efter människan och dess situation. Gregorius uppdragning av förmaningar fungerar dock inte enbart som instruktioner till andra utan också som en möjlighet till självrannsakan. Genom att han radar upp olika ytterlighetsituationer och fokuserar sina förmaningar på en rörelse mot en medelpunkt skapar Gregorius ett slags referensverk över risker – till exempel risker som följer av att vara rik eller fattig, tyst eller pratsam. Vidare menar han att de risker han identifierar är tydligt relaterade till det andliga livet. Att handla felaktigt eller att ha stolthet i hjärtat pekar ytterst mot risken att *mista* det eviga livet.

Avslutningsvis, i avsnitt fyra, betonar Gregorius vikten av att inte bli högmodig efter ett liv i ledarskap. I sann monastisk anda betonar han vikten av att inte berömma sig för sina dygder, eftersom det, enligt honom, kan leda till att man ”faller”. Än en gång är det ödmjukheten som betonas som central – för människan i allmänhet och ledaren i synnerhet. Högmod ska därför tas på allvar och en ledare får aldrig underskatta dess destruktiva förmåga i den enskilde kristnes liv (139–140).

Hur står sig då Gregorius resonemang i dag? Jag menar att Gregorius har rätt i att ledarskap innebär att man ofta innehar en skör position som kan leda till fall och misslyckanden av olika slag. I vår tid skulle en aspekt av detta vara pressen över att alltid vara tillgänglig, kunna svara på människors frågor samt agera klokt under stress. Minsta fel kan bli förödande. Det som då blir både träffsäkert och utmanande är Gregorius starka be-

toning på dygder. I hans beskrivningar av dygderna behövs dock urskillning, eftersom somligt är tydligt relaterade till hans egen tid, och inte enkelt att överföra till vår. Ett exempel är när han pratar om att en ledare inte bör skratta. I Gregorius kontext kan detta ses som naturligt – det var en del av klosterlivets ideal. I vår tid låter det kanske mer märkligt. Samtidigt kan vi konstatera att i klosterlivet var skratt inte helt förbjudet, förbudet gällde framför allt det hysteriska eller överdrivna skrattet. Oavsett om vi håller med om allt menar jag att det i detta material finns många exempel på dygder som kan ha fortsatt relevans. Hur tänker vi till exempel idag kring det att Gregorius menar att för att kunna bevara sitt liv behöver ledaren leva asketiskt? För Gregorius inkluderar detta både en avhållsamhet från materiella ting och att vara restriktiv i sitt tal (21). Vad innebär detta? För det första talar Gregorius om vikten av att tala *medvetet*, inte enbart för att människor ska tycka om en. Samtidigt ska man inte vara rädd att tillrättavisa människor. Tillrättavisandet är, som jag noterat ovan, en del av Gregorius resonemang kring det kristna ledarskapet. Är det så att ledare idag tappat förmågan att tillrättavisa och förmana våra bröder och systrar? Här kan då Gregorius betoning på medvetet och eftertänksamt tal, samt hans betoning på situationsspecifik förmaning vara till hjälp i att forma fruktbara praktiker.

Ett andra område som har fortsatt relevans idag handlar om förberedelse. Att vara väl förberedd inför uppdraget som ledare är fortsatt mycket viktigt. Följer vi Gregorius bör denna förberedelse inte enbart bestå av kognitiv kunskap, så att ledaren kan förkunna med vishet. Förberedelsen behöver också inkludera det inre livet. Jag tror att detta är en viktig påminnelse som har relevans för varje ny generation: att inte överbetona intellektet på bekostnad av det inre livet, och att aktivt verka för att fostra och bevara det inre livet. Bönen, studiet av Bibeln och avhållsamhet blir här viktiga delar. Det finns många risker med att bejaka ett förtroende som ledare, och dessa behöver hanteras genom kontinuerlig bön och reflektion. Framför allt utmanas jag av Gregorius betoning av ödmjukhet som grunden för ett kristet ledarskap.

Sammanfattningsvis bjuder boken på spännande läsning där fokuset på ledarskap bitvis är ganska annorlunda formulerat jämfört med många av dagens ledarskapsböcker. Gregorius betoning på bönen och det inre livet utgör därmed ett välkommet korrektiv till ledarmodeller som ger alltför stort utrymme åt att hitta metoder och system. Vi ska självfallet inte alla bli munkar eller nunnor, men kanske behöver varje kristen ledare ha dagligt avsatt tid i sin tjänst för att fostra sitt inre liv i bön? Jag vet i alla fall att mitt ledarskap som tonåring hade behövt både ödmjukhet, vishet och bön.

Karl Bergmanson, teolog

DOI: 10,58412/hyb.v2i1.18580

Kristin Kobes du Mez, *Jesus and John Wayne: How White Evangelicals Corrupted a Faith and Fractured a Nation* (New York: Liveright Publishing Corporation, 2020), ISBN: 978-1631495731

Det har spenderats en hel del tid, bläck och tankemöda på att diskutera det faktum att omkring åtta av tio evangelikala kristna röstade på Donald Trump i det amerikanska presidentvalet 2016 och därmed bidrog till dennes seger. Hur kunde det hända?

Ett av de svar på denna fråga som rönt betydande uppmärksamhet de senaste åren står att finna i monografen *Jesus and John Wayne* av Kristin Kobes Du Mez, religionshistoriker, genusvetare och anställd som professor vid Calvin University, Michigan. Titeln är lånad från en sång av musikgruppen *Gaither Vocal Band*, vars frontfigur på 1990-talet skapade och ledde den populära tv-produktionen *Gaither Homecoming*, i Sverige mest känd som förlaga till den moderna frikyrkoklassikern *Minns du sången*. Sångtexten kretsar kring att i tro och liv stå ”somewhere between Jesus and John Wayne”, där båda dessa framställs som förebilder som hjälper de svaga och kämpar för vad som är rätt (323).

